

В. Д. Радчук, канд. філол. наук, доц.

e-mail: vitaliy_radchuk@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ШЕВЧЕНКО У ВИМІРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИМВОЛІКИ

Студія висвітлює актуалізацію творчої спадщини Т. Шевченка як цілості – історично, у контексті воєнного стану в Україні і в аспекті міжнародного сприйняття українського генія як поета, художника, повпреда і символу нації. Ділячись враженнями книжника, автор відзначає внесок діаспори у популяризацію постаті митця, критично аналізує низку недавніх видань Шевченкових творів в Україні, замислюється над причинами відсутності Шевченка в "обоймах" відомих західних поетичних та мистецьких книжкових серій, зондує потенціал глобальної символізації Шевченкового художнього світу (передусім як коду), зрештою наголошує, що масштабність і сила впливу художнього генія, інтерес до нього залежать від того, якими звершеннями переконув планету його народ.

Ключові слова: Шевченко, поет-художник, національний символ, актуалізація, міжнародне визнання, код, знак, переклад.

На вході до головного корпусу КНУ ім. Т. Шевченка всяк помітить чималу плиту з барельєфом поета і написом: "У цьому будинку в 1845–1847 роках працював співробітником Археографічної комісії Тарас Шевченко". Коли шанувати істину, то слід визнати, що Шевченко в тому будинку ніколи не працював. Якби він хоч якось освятив своєю працею дітище архітектора В. Беретті, там би такий музей влаштували, що весь світ би про нього знав (а музеїв у корпусі чимало). Ані студії художника всередині споруди, ані його малюнків інтер'єру не знайдено. Та й чи могли вони бути? Адже за завданням комісії вихованець К. Брюллова та Академії мистецтв їздив по Україні і робив – на свіжому повітрі, звичайно, – зарисовки давніх будівель та інших загрожених часом пам'ятників старовини. Однак меморіальна дошка на корпусі університету таки каже правду – про те, як ми розуміємо, ким був Шевченко, пророк і світоч, класик № 1 в українській літературі, а з тим основоположник казахського

живопису і "російської" гравюри, академік з тінню Рембрандта, художник не лише за фахом, а й за покликанням.

Тим часом півстоліття по смерті генія – аж до його ювілею 1914 року і праць О. Новицького – Шевченка-художника згадували мало, та й після студій Д. Антоновича у 30-х живопис і графіку митця – а картин, малюнків, офортів, ескізів у нього значно більше, ніж літературних творів, – досі нерідко трактують як доважок до поезії, зазвичай однобоко подаючи насправді цілісну особистість поета-художника, який, до того ж, був художником у своїх поезіях і поетом у картинах. Примітно, що навіть Г. Грабович у своїй семіотичній розвідці про Шевченка "Поет як міфотворець" зазначає, що не заторкує численні твори образотворчого мистецтва, хоч і визнає, що вони мають відношення до теми розмови [1, с. 22]. Ще б не мали! У них ті самі художні коди. Приміром, код часу, історії і майбуття, пам'яті і провіщення, ретроспективи і перспективи. Хіба вагітна Івасем на олійному полотні Катерина, за якою мріють скіфські могили, не є посланням "і мертвим, і живим, і ненародженим землякам"? Отож полеміка з приводу цілісності творчої спадщини Шевченка назріла. Яюсь так повелося, що поета-художника ділять та розбирають на "творчі сфери" й "аспекти" різні відомства наукового "знавства", а зрештою виходить січенка, вівісекція, муміфікація серця, мозку й решти органів, за якими не видно живої людської постаті.

Досі не подолані й наслідки совдепізації генія як символу нації. Сьогодні вони настільки очевидні, що в оцінці їх доволі розширнутися довкола і спертися на банальну емпірію суб'єктивних вражень, пам'ятаючи, звичайно, про те, що символи, як і міфи, постають за певними законами семіотики.

Тепер, в час кривавої війни Росії проти України, яка, по суті, є світовою війною способів мислення, сутичкою цивілізацій, тисячами й тисячами українських прапорів цвіте вся прихильна до нас Європа. Блакитно-жовтий прапор утверджується не лише як знак солідарності з Україною, але і як символ європейської єдності. Різко зріс інтерес європейців до всього українського: мови, пісні, вишиванки, кухні тощо. Варто замислитися над тим, чому звичайні для нас речі набули поза Україною такої ваги для

європейців, які раніше не звертали на них особливої уваги. Причини ніби й очевидні, а все ж заглибитися в них не завадить, адже очевидне, як казав Гегель, ще не є пізнаним. Проте на роль символу підтримки України та європейського єднання міг би претендувати не лише тризуб, для європейців досі доволі екзотичний, але своїми творами і народний світоч – виразник національного духу. Коли національного класика згадують і цитують в чужих сторонах видатні державники й діячі культури, прив'язуючи до злободенних контекстів, це є важливим показником визнання його країни. Недарма ми самі чутливі до кожного такого випадку.

Президенти США Джорж Буш-старший 1991 року, Білл Клінтон 2000 року, Джо Байден, будучи ще віце-президентом, 2015 року цитували Шевченка під час візитів в Україну, а їхні попередники Гарі Трумен, Дуайт Ейзенхауер, Джон Кеннеді були причетні до спорудження пам'ятника Кобзареві у Вашингтоні, відкритого Ейзенхауером у час президентства Ліндона Джонсона, який теж дав свою оцінку генію у посланні з нагоди вмурування в підніжжя звернення до нащадків. Примітний напис на пам'ятнику, про художника тут не йдеться: «Цей монумент Тарасові Шевченку, українському поету XIX століття і борцю за незалежність України та за свободу всього людства, який під іноземною російською імперіалістичною тиранією та колоніальним правлінням звертався до Вашингтона з його "новим і праведним законом", було відкрито 27 червня 1964 року...»

Нині прийнято казати "знакова подія", "знакова постать", "це символічно". Контекст імені шириться, множитьсЯ, дає нові сенси. Чули новини, людоньки? На відкритті Каннського кінофестивалю 16 травня 2023 року актриса Катрін Денев, щоб підтримати Україну, зачитала французькою зі сцени вірш Лесі Українки "Надія"! Солідарний з ними Лувр експонує з 14 червня 2023 року п'ять прадавніх українських ікон з Музею Ханенків!.. Годі уявити повноцінний художній знак без інтерпретанти (за Ч. Пірсом): зміст твору будь-якого виду мистецтва, словесного чи несловесного, живе доторком до реальної дійсності, набуває нових значень, розвивається і збагачується у свідомості людей, надто на нових теренах, відлунюється і множитьсЯ в нових матеріальних іпостасях.

Історія для того дає нам серйозний шанс, щонайменше привід. Ми країна Шевченка, який – своїми думками, оцінками, образами, персонажами, поглядами на *правду, долю і волю*, на історичних осіб, отже і своїми міфами та символами – представляє нас світові так само, як Англію Шекспір, Італію Данте, Польщу Міцкевич, а Німеччину Гете. Нас, українців, зближує і єднає Шевченкове слово і його мова як плетиво семікодів (за Р. Бартом), як спосіб бачення світу, як художній світ. Ім'я Шевченка уособлює український спосіб думання. Воно консолідує нас проти зовнішньої загрози, зокрема й прямою настановою *окропити волю вражою злою кров'ю*. І навіть тоді, коли між нами з'являються незгоди і кожен прагне перетягти на свій бік автора заклику *"Обніміться ж, брати мої, Молю вас, благаю!"* Не дивно, а цілком закономірно, що Шевченко обійшов три Майдани – в 1990, 2004 і 2013–14 роках, як і те, що його зображували зі самострілом в одностроях УПА, а тепер подають із сучасним гранатометом в уніформі ЗСУ.

Утім, історіософія таки починається з емпірії. З власного досвіду пошуків по світах видань живопису Шевченка і перекладів його поезій різними мовами мушу засвідчити, що переживаю дуже складні почуття – ніяковіття, розчарування, розпачу, болю та страху за свою країну, – коли у знаменитих книгарнях Праги, Мюнхена, Брюсселя, Парижа, Лісабона, Страсбурга, Лондона, Амстердама, Единбурга, Падуї чи деінде в далеких мандрах – у ряду куди менш талановитих класиків живопису і поезії, з яких складаються вишукані фахові серії, що ними набиті там книгарні, – я не знаходжу того, чого прагне моя українська душа, а саме повпредів української культури. Але як з'явитися там Шевченку в сучасних подачах, коли й в Україні такого часто годі шукати – воно тут просто не водиться або ж у дивовижний спосіб сховане. А йдеться ж бо не про "Кобзар" без купюр і втрачені малюнки.

Серед книжок відомих мистецьких серій, як-от Taschen, Parragon, Phoenix, Greenwich, Beaux Arts, Skira, що їх я понавозив собі з-за кордону, Шевченка немає навіть у згадках чи порівняннях, як нема його імені в жодному контексті в колекціях "Великі художники" і "Великі музеї світу", що їх, запозичивши із

західних серій, видали якраз перед його 200-літнім ювілеєм у Києві з російськомовними довідками-коментарями підприємливі цінителі мистецтва і людської туги за ним (видавничий дім "Комсомольська правда" і "Сімейна бібліотека").

В альбомі 2018 року "Київ у мистецтві – Kyiv in Art" видавництва "Ваклер", що на Печерську, чотири праці Шевченка ("Печерська криниця", "Видубецький монастир", "Аскольдова могила", "Костел Св. Олександра") помітно вивищуються вишуканістю свого художнього стилю над більшістю з понад 400 творів 170 художників, представлених тут у розмаїтті технік і композицій. Є тут і три картини парку Шевченка з пам'ятником йому. Проте ані в історичному нарисі-передмові "Мистецтво у Києві", ані в "Списку митців" у кінці альбому ім'я Шевченка як художника навіть не згадується [2]. То як це розуміти?

Тут же в Києві 2014 року в "Мистецтві" шикарно, з майже 350 ілюстраціями різних митців випустили в світ двома мовами Шевченкову повість "Художник" [6]. Гадаєте, повернули твір з Російської імперії українському народові його солов'їною мовою? Та ні – переклали англійською, як і переднє слово та коментарі, написані для тому російською. "Ну що б здавалося, слова?" Що те серце, що "б'ється-ожива, як їх почує"? І чим українці гірші від фінів, які переклали і читають свого класика Й. Л. Рунеберга фінською, хоч сам він писав шведською і навіть перекладав нею українські пісні? Хіба не має така самоповага фінів стосунку до того факту, що їх вже приймають в НАТО, а нас ще ні? Якщо поезію Г. Сковороди може представляти віршований переклад М. Зерова з латини, а прозу М. Гоголя – тексти Олени Пчілки, Лесі Українки, М. Рильського, П. Панча, С. Васильченка, Остапа Вишні, І. Сенченка, А. Хуторяна та інших, то чому недопрацьовану Шевченком повість "Художник", трохи почищену текстологами, не гідний донести нам котрийсь з українських перекладів: О. Кониського, І. Айзенштока, Л. Білецького, О. Кундзіча чи новіший і кращий? Якщо рідна мова автора здатна вільно йти назустріч думці, маючи переваги перед силуваною чужою, то чом би не бути тому перекладові кращим у формі вираження за самий оригінал?.. Але ж ні, складно долати переляк від репресій та геноциду, винищення в масах генів

Мазепи, Петлюри та Бандери, отож за взірець служила аналогічна книжка, видана у "Мистецтві" 1989 року.

Каталог "Тарас Шевченко: поет, художник, ікона, 1814–1861" [4] видрукували двомовним кияни у "фамільній друкарні" для однойменної виставки 2014 року в Українському музеї Нью-Йорка. Виставка була чудова, знімки з неї обійшли Інтернет. Але де ж сам путівник, що його мали б роздавати тут у нас кожному за центнер зданої макулатури? Чи то лише сімейний спогад друкаря? Навіть у бібліотеках столиці України він – неабиякий раритет! Вочевидь, для гендлярів Шевченко – товар для діаспори.

Тепер ось під час війни хтось з ура-патріотів кидає нескромне, агресивне гасло "Все буде Україна!" Але нам доволі своєї землі. Ми боронимо її від загарбників, які по-блюзнірському посягають на пам'ятки нашої культури, українські символи. Наших ворогів бісить святе для нас ім'я Кобзаря, наша шана йому. Чи ж далеко від вандалів ідуть ті, хто торгує святим іменем, як карпатською деревиною чи поліським бурштином?

Англійська перекладачка В. Річ, з якою я приятелював, дуже вибачалася переді мною за те, що не могла подарувати мені свої натхненні переклади з Шевченка, видані 2007 року в супроводі першотворів разом із живописом та графікою [5], бо видавництво "Мистецтво" віддячило їй за її титанічну працю одним-однісіньким примірником книги. Схоже, що те видання в жодну книгарню України на продаж так і не потрапило, як і "Кобзар" у перекладах В. Річ, що з'явився друком у "Мистецтві" 2013 року [8]. А за такого "Кобзаря" цінитель-книжник тут і півтони макулатури на обмін збере. І не тому, що це вже далеко не захальвна книжечка. Звичайно, нині вистачає подарункових та колекційних "Кобзарів" під колір шафи, та реклама їх на сайтах по п'ятизначних цінах обіцяє першому-ліпшому вчителю школи хіба що голодну смерть.

То як же можуть відчути вселенську велич Шевченка, скажімо, у відомому на весь світ видавництві "Пенгвін", де класику шанують і вміють подати? Чималу валізу серій Penguin привіз я з Британії ще студентом 1975 року, потім довозив ще і ще, та чи дочекаюся в них Шевченка? Чому "обойми" відомих світових видавничих гігантів сирітні? Хіба цінності нашого

пророка належать тільки нам? Хіба українці – герметичний етнос і замкнена нація?

Та це ще півбіді – гірше те, що не видно в англomовному світі зачудованих і одержимих Шевченком конгеніальних поетів-подвижників: Рильських, Лукашів, Кочурів, – які могли б зрівнятися хистом з В. Річ. Хіба там перевелися поети з талантом Протея? Ні, є резони й чинники, через які принести кращу славу Шевченкові не беруться ті, хто зміг би. Та хто і як їх заохочує з тих у нас, хто для того має засоби, а мусив би мати й інтерес? Зате, якщо переосмислити англійське прислів'я, короля поезії вільна дряпати будь-яка киця. І то ще видається за честь. А тим часом брак поетичного хисту в потоці ремісничих спроб породжує віру в неперекладність нашого поета, в монополію української мови на його цінності, образи, стиль, а з тим і в замкненість та провінційність української культури.

Колосальних зусиль для поширення творів Шевченка у світі доклала українська діаспора. Безприкладна її участь у виданні англomовних "Кобзарів". І то не лише в США та Канаді, а й в Україні, де... завелася мода на самопереклади мовою-гібридом **укрлишем**, звичним вже навіть на вивісках установ і в оголошеннях на транспорті. Без підтримки діаспори інакше склалася б і доля В. Річ, яка скромно відзначала 1961 року, що її творчий внесок – це лише сота частка праці над тим, щоб вийшла друком книжка її перекладів з Шевченка "Пісня з темряви" [9, с. VI] (кажу "з темряви", а не "з птьми", бо назва є алюзією на працю І. Франка "Темне царство"). Але в тім то й суть, що постать В. Річ виняткова і що ця винятковість проглядається системно саме у вимірі поетичному – навіть на тлі натхненних спроб Е. Л. Войнич та інших поетів, – а правилом є самопереклад, хай би й діаспорний, але скоріше філологічний. Видані до 200-ліття Шевченка "Кобзарі": "основне" славіста М. Найдана [7] і "перший повний" журналіста "Голосу Америки" П. Фединського [10] – тут дуже показові як приклади того, як самотутня поезія світового класика в добросовісному переказі без рим, хай і по-своєму ритмізованому, може обернутися на банальну січену прозу епігона американських верлібрівців, ще й з модерністським душком. Упізнати в ній дихання поета, тонкощі його стилю і порухів душі може хіба що англomовний українець, який знає

першотвори напам'ять і якому тлумачення потрібне для нагадування як вторинний знаковий ряд, щоб глянути на відоме з відстані іншої мови, іншого жанру й іншого стилю. Звичайно, за такими майже підрядними викладами-паралелями можна вивчати англійську мову, та вони, по суті, ганьблять її як німечну на тлі Тарасової, за яку теж аж ніяк не агітують. Зрештою, і пересічний брит чи янкі помітить без опори на оригінал, що ретельні прозові копії Шевченкового "Заповіту" дуже програють віршованим версіям Е. Л. Войнич, П. Селвера, Дж. Віра і В. Річ. Але ж дайте шанс порівняти – додайте до своєї січеної прози поруч поетичні переклади. Ні, хай буде гірше, але тільки моє. Переказ вірша – це таки версія тлумачення, у певному сенсі – аналітична студія, яка може відініти, підкреслити й актуалізувати якийсь нюанс почуття та думки. Але це вівісекція поезії, частковий, обмежений, однобокий звіт про образно-лексичну палітру автора. В нашій традиції, надто після неокласиків, таке опрозайчення поета, ще й стилізованого під далеку в часі та просторі художню течію, повноцінним перекладом не називають. Це щось від Шевченка, але не Шевченко.

В Україні на депоетизацію свого класика реагують болісно [3]. Він і не єдина жертва, яка, за тутешніми поняттями, потребує захисту. Та якщо заможний Новий Світ так чує Тараса і так певен, що може підписувати святим для нас іменем свої тексти, чи зважатиме він на українське сприйняття й оцінки? Чи послухає поетесу Л. Костенко, яка заборонила себе так перекладати? Там поезія – інтерес вузького гуртка любителів-поціновувачів, у нас поезія – всенародна стихія, рушій мас. Там поезія – інший код, підпертий своєю традицією, для якої Шевченкова у своїй самотності й свіжості, либонь, – екзотика, недалеко від індіанських пісень та рубайв Хаяма...

А втім, для більшості громадян України академічне "Повне зібрання творів" Шевченка – теж екзотика, бо воно їй просто не по кишені. Годі шукати "ПЗТ" у звичайній бібліотеці, як-от районній чи шкільній, хоч би й у столиці. На превелике щастя, цей багатотомник доступний в Інтернеті. Та відвідуваність його там аж ніяк не зашкалює, а скоріше відбиває академічні й освітні інтереси.

Сказане тут – не скарга, а тверезе окреслення стартової позиції. За великим рахунком, українство з неї досі не зсунула вперед і вгору жодна премія імені Т. Шевченка, ані жодний шевченкознавчий форум, світлий і відкриттями, і як акт єднання нації. Проте корінь проблеми сидить у нетрях нашої свідомості глибше. Скільки пам'ятників Кобзареві звели ми на планеті з традиційної любові до кам'яних скіфських баб! Є вони по всіх наших райцентрах і по багатьох столицях планети. Цей наш **рекорд потреби** не побив жодний народ. А ми й досі замість тішитися не спантеличилися, не задумалися всерйоз і не зробили висновків з того, в чім справжня суть такого безпрецедентного поклоніння образу з каменю чи бронзи, коли світ знає й інші, дієвіші, сучасніші, гнучкіші, більш апелятивні і пропагандивні вияви людської шани. Звичайно, кожному своє, зокрема своє сприйняття, чи трактування, але зважмо і на заповіти та дороговкази, на вектор поступу.

Щиро заздрю шотландцям, чийого Р. Бернза в оригіналі та перекладах декламує і співає весь світ. У нас то й поготів захоплення бардом масове, він лунає на естраді, шкільних і студентських вечорах, і то без присутності шотландців, адже йому віддали свій талант П. Грабовський, В. Мисик і М. Лукаш, а першим в Україні як "поета народного і великого" його оцінив саме Шевченко у місткій передмові до "Кобзаря", що її чомусь із книжки й досі вилучають. Загляньмо на сайти численних шотландських бернзівських товариств. Там можна знайти безліч декламацій, фільмів, співів, диспутів, студій, довідок, "інтертекстів", відеосюжетів, картинних галерей (це при тому, що Бернз не був художником) – усе, чого душа забажає...

Символ будь-якої країни в принципі багатозначний, він усотує все, що в ній є, зокрема моральний стан суспільства в зовнішніх оцінках, і передбачає спільну відповідальність. Мусимо йти глибше у вимірах постаті генія, пишаючись своїми героями, проте і ятрячи собі сором, адже ту постать щодня ми складаємо самі власними вчинками. Наука як виробництво знань має право говорити образами, але тут я не роблю відкриття, а лише висловлюю поширений настрій. Ми, нащадки давніх цивілізацій, живемо на найбагатших чорноземах Землі в добу інформаційних

технологій і стрімкого технічного прогресу. Але як? Ось студентка і пенсіонер на свої останні гривні кладуть 9 березня до пам'ятника Кобзареві по скромній квіточці поруч із величезним вінком від олігарха, який до нестями любить Україну, бо вона, Україна, казково багата, справжній рай. Таж чи живемо ми, як у раю чи казці? Чи не купуємося за кіло гречки на виборах? Чи доста розуміємо свободу і демократію як здатність протидіяти маніпуляціям у ЗМІ? Якщо дбаємо про здоровий дух нації *in corpore sano*, то як пояснимо різку зміну у співвідношенні аптек до стадіонів? Чому господарюємо на землі Тарасовій так, що левова частка наших податків йде на обслуговування зовнішніх боргів держави, а мільйони заробітчан покидають рідний край навіть у мирний час? Чому країною правлять глитаї і злодії, які вивозять з неї капітали в розмірах багатьох річних держбюджетів, розкрадають сам держбюджет, кошти на військову допомогу, а гуманітарну розпродують? Це ж ми, шевченколюбів, їм це дозволяємо! Хіба образ на купюрі набере сили, хоч би в обмінниках, коли нація не годна подолати корупцію і безправ'я? Та корупція є основною зброєю Мордора у війні проти України, потужнішою від ракет і танків. Про повпреда України Шевченка світ судить по тому, що її громадяни роблять – звершують і коять. Тому минуле й свідчить, що вага кожного його слова, штриха і мазка пензля ніколи не була константою. Йдеться про банальні ази соціології, аксіології чи "економічної філології", але їх незайве нагадувати собі щодня, бо весь світ знав і любив би Шевченка краще й охочіше вивчав би нашу мову, якби українська громада спромоглася навести лад у себе в спільній хаті.

Випробування війною відкрило нову добу в шевченкознавстві. Та й в українознавстві загалом. І не лише тому, що в окопах, бліндажах та бойових порядках нашим воїнам, а по галасвітах мільйонам переселенців додають сили слова, образи, міфи (у семіотичному сенсі) поета-художника, філософа-світоча і поводиря нації, а й тому, що Україна як щит та єство Європи, як рушій історії планети Земля, під омофором, проводом і знаком Тарасовим має усі шанси піднятися до нових духовних висот і посісти гідне, почесне місце у міжнародному співтоваристві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грабович Г. Поет як міфотворець. Семантика символів у творчості Тараса Шевченка / Григорій Грабович; пер. з англ. С. Павличко. 2-е випр., авториз. вид. К.: Критика, 1998. 208 с.
2. Київ у мистецтві: Мистецький альбом / Упоряд. С. Л. Удовік [укр., англ.]. К.: Вид-во "Ваклер" у формі ТОВ. 2018. 240 с.
3. Коломієць Л. Тарас Шевченко-модерніст у перекладах Майкла Найдана / Коломієць Л. // Шевченкознавчі студії: Збірник наукових праць. Вип. 13. К.: ВПЦ "Київський університет", 2011. С. 270–275.
4. Тарас Шевченко: поет, художник, ікона [укр., англ.]. К.: Родовід, 2014. 240 с.
5. Шевченко Т. Вибрана поезія. Живопис. Графіка / Тарас Шевченко, упоряд., авт. прим. С. Гальченко, вступ. ст. І. Дзюби, пер. В. Річ [укр., англ.]. К.: Мистецтво, 2007. 608 с.
6. Шевченко Т. Художник. Повесть / Тарас Шевченко; упоряд., вступ. сл. О. Бороня, комент. В. Судак [рос., англ.]. К.: Мистецтво, 2014. 384 с.
7. Шевченко Т. Кобзар / Тарас Шевченко; пер. М. Найдана, ред. А. Пермінова, іл. В. та Л. Лобода [укр., англ.]. Л.: Піраміда, 2014. 112 с.
8. Shevchenko, Taras. Kobzar. Translated by Vera Rich; introduced and complied by Roxolana Zorivchak. K.: Mystetstvo Publishers, 2013. 336 p.
9. Shevchenko, Taras. Song Out Of Darkness. Selected poems. Translated by Vera Rich. Preface by Paul Selver, a Critical Essay by W. K. Matthews, Introduction and Notes by V. Swoboda. London The Mittre Press, 1961. XXXII, 128 p.
10. Shevchenko, Taras. The Complete Kobzar: The Poetry of Taras Shevchenko. Translated by Peter Fedynsky. London: Glagoslav Publications, 2013. XXIII, 492 p.

REFERENCES

1. Hrabovych, Hryhoriy. *Poet yak myfotvorets. Semantyka symboliv u tvorchisti Tarasa Shevchenka* [The Poet as a Creator of Myths. The Semantics of Symbols in Taras Shevchenko's Creative Work]. 2nd ed, revised. K.: Krytyka, 1998 (in Ukrainian).
2. *Kyiv in Art*. Album. K.: Vakler, 2018 (in Ukrainian and English).
3. Kolomiyets, Lada. Taras Shevchenko-modernist u perekladah Maikla Naydana [Taras Shevchenko Featured as a Modernist in the Translations by Michael Naydan]. *Shevchenkoznavchi Studii* [Shevchenko Studies]. Issue 13. K.: Kyiv University, 2011. P. 270–275 (in Ukrainian).
4. *Taras Shevchenko: Poet, Artist, Icon, 1814–1861*. K., 2014. (in Ukrainian and English).
5. Shevchenko, Taras. *Selected Poems. Paintings. Graphic Works*. Translated by Vera Rich. K.: Mystetstvo Publishers, 2007 (in Ukrainian and English).
6. Shevchenko, Taras. *Chudozhnik – The Artist*. K.: Mystetstvo Publishers, 2014 (in Russian and English).
7. Shevchenko, Taras. *The Essential Poetry of Taras Shevchenko* / Translated by Michael Naydan; edited by Alla Perminova; illustrated by Volodymyr and Lyudmyla Loboda. L.: Piramida, 2014 (in Ukrainian and English).
8. Shevchenko, Taras. *Kobzar*. Translated by Vera Rich; introduced and complied by Roxolana Zorivchak. K.: Mystetstvo Publishers, 2013. 336 p. (in English).

9. Shevchenko, Taras. *Song Out Of Darkness. Selected poems*. Translated by Vera Rich. Preface by Paul Selver, a Critical Essay by W. K. Matthews, Introduction and Notes by V. Swoboda. London The Mittre Press, 1961. XXXII, 128 p. (in English).

10. Shevchenko, Taras. *The Complete Kobzar: The Poetry of Taras Shevchenko*. Translated by Peter Fedynsky. London: Glagoslav Publications, 2013. XXIII, 492 p. (in English).

Стаття надійшла до редакції 19.06.23

V. D. Radchuk, PhD (Philol.), Assoc. Prof.

e-mail: vitaliy_radchuk@ukr.net

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

SHEVCHENKO MEASURED AS A NATIONAL SYMBOL

The study highlights the actualization of Taras Shevchenko's creative heritage as a whole. This is done historically, in the context of war in Ukraine and in the aspect of international perception of the Ukrainian genius as a poet, artist, ambassador and symbol of the nation. Sharing his impressions of a bookworm, the author notes the contribution of the diaspora to the popularization of the artist, critically analyzes a number of recent editions of Shevchenko's works in Ukraine, ponders upon the reasons for Shevchenko's absence in the name lists of well-known Western poetry and art book series, probes the potential of global symbolization of Shevchenko's artistic world (primarily as a code), ultimately emphasizes that the scale and power of influence of the artistic genius, the interest in him depend on the achievements with which his people convince the planet.

The author holds a view that Shevchenko's poetry and paintings are inseparable as a unique all-in-one system of imagery, with a potential to be actualized, revalued and symbolized internationally on a wider scale because Ukraine is destined to play a key role in the world's history nowadays. The essay traces some tendencies in the translations of Shevchenko's poetry into English. Modernist vers libre versions of interpretation along with analytical prose are contrasted to those done in verse and frowned upon as inadequate in style. A demand of a congenial translator for Shevchenko's "Kobzar" is emphasized.

Keywords: Shevchenko, poet-artist, national symbol, actualization, international recognition, code, sign, translation.